

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 684. Quinam sint effectus fideicommissi universalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

de fideicom. L. fin. §. fin. c. de codicil. nisi quis præsens rogatus fuerit restituere hæreditatem; in eodem casu, licet pauciores vel nulli sint testes, fideicommissum subsistere potest; dum nimirum fideicommissario iuramentum deferente, is, qui rogatus seu gravatus est, recuset jurare suæ fidei nihil commissum. ita Wiestn. h. t. num. 205. citatis Perez in eod. de fideicom. num. 7. Haunold. Tom. 2. de §. 7. et 7. et 7. 131. &c.

2. Resp. ad primum secundò: fieri potest pro libitu testatorio, tam absolute, hoc est, in nullo gravando substituendum, neque hæredem, præterquam ut post mortem relinquat hæreditatem substituto; quàm conditionatè seu sub onere. V. g. onerando substitutum, ut fideicommissum transferat, non ad hæredes suos, sed certos alios à se designatos. sic etiam potest unum vel plures substituere, eosque vel simul vel successivè successuros, & si tali modo substituas totam familiam, ut semper unus solus de ea, & quidem primogenitus succedat, fideicommissum vocetur primogenitura, quam ex c. de Luca de fideicom. disc. 6. num. 6. sic definit. Reiffent. h. t. num. 610. fideicommissum individuum in una tantum persona, eaque primogenita, deferendum, excludens concursum simultaneum aliorum &c. quodque idem esse cum majoratu, defendit. Idem Cardinalis.

3. Resp. ad secundum: quòd & qualiter fideicommissum universale constitutum in testamento de se nullo, etiam ob præteritionem liberorum, munito tamen codicillari, valeat, & ab hæredibus venientibus ab intestato relinquendum substituto videtur. Auth. ex causa. c. de liberor. præterit. dictum satis in antecedentibus, uti & si dicta clausula tali testamento adjecta, præsertim per verba futuri temporis, contingat institutum hæredem mori antestatore, nihilominus vi illius clausulae peti adhuc posse fideicommissum universale à venientibus ab intestato, tradit Gail. l. 2. obs. 134. num. 3. pari ratione beneficio cit. Auth. ex causa. conservari fideicommissum universale, tamen si dicta clausula non adsit, tradit. Idem num. 2. citatis pro hoc Bart. in L. filio præterito. ff. de injust. rupt. testam. num. 5. Paris. vol. 2. conf. 60. num. 8. & seq. Alex. in cit. Auth. ex causa num. 8. ubi communem dicit. Jafon. ibid. Idem tenet clarus. l. 3. §. testamentum citatis insuper pluribus aliis. & dd. communiter ex ea ratione; quòd fideicommissa non impediunt successionem intestati. ac ideo sicut filio instituto onus fideicommissi absque injuria imponi potest, ita etiam fideicommissa sustineri debeant in præjudicium filii præteriti, cui satis esse debeat, quòd institutio alterius corrumpat.

Quæst. 684. Qui sint effectus fideicommissi universalis?

1. Resp. principales sunt sequentes, primus, ut juxta dispositionis commissoriae tenorem hæreditas tota vel ejus pars restituenda seu relinquenda fideicommissariis seu substitutis à testatore, ut constat ex dictis & tot. tit. Inst. de fideicom. hered. & c. de fideicom. & quidem si fideicommissum ita est universale, ut hæres fiduciarius gravatus restituere totam hæreditatem, restituenda veniunt bona omnia tam mobilia quàm immobilia in hæreditate reperta, sive quæcunque hæres titulo hæredis acquisivit. Menoch. l. 4. præsumpt. 197. num. 2. Mant. de conject. ult. vol. l. 7. num. 10. Hunn. p. 4. tit. 24. c. 4. Reiffent. h. t. num. 1611. Item præ-

tium, quòd ex venditione rerum fideicommissum subjeclarum comparatum est. Hunn. l. c. num. 9. Peregr. ir. de fideicom. a. 10. num. 30. Item credita per hæredem exacta. Mant. l. c. l. 6. tit. 6. num. 2. Item res pecunià hæreditarià comparata. Reiffent. l. c. uti hæc omnia patent ex cit. tit. cod. & Inst. ut videri possunt apud Menoch. l. c. Fructus tamen & redditus ex fideicommissio post aditam jam hæreditatem ab hærede pendente conditione percepti restituendi non sunt Menoch. de arb. 256. num. 8. Peregr. l. c. a. 6. num. 39. Gail. l. 2. obs. 133. num. 1. Reiffent. num. 612. juxta. l. 34. ff. ad. SC. Trebell. juncta. Gl. v. in commissoria. ex ea ratione, quòd hæres adeo hæreditatem fiat dominus illius, & consequenter ex ea tanquam sua fructus percipere ac retinere possit. aliud est de fructibus ante à testatore ex bonis hæreditariis jam collectis. Menoch. cit. præsumpt. 197. num. 2. Limitatur tamen etiam hoc ipsum de fructibus ab hærede collectis variè. Ac primò, nisi hæres ab ipso testatore specialiter rogatus hos quoque fructus restituere. Gail. l. c. num. 2. Secundò, nisi hæres à fideicommissario interpellatus ad restituendam hæreditatem fuerit in mora restituendi, cit. l. 34. Gail. l. c. Tertio, nisi hæres gravatus velit uti beneficio trebellianicæ contra fideicommissarios, quo casu fructus medio tempore percepti computantur in Trebellianicam per cit. l. 34. Gail. l. c. de quo infra. Quarto cum communi dd. in liberis primi gradus fideicommissio conditionali gravatis, dum hi detrachere possunt legitimam & trebellianicam fructus ab iis percepti medio tempore hanc non extenuant, absque diminutione trebellianicæ fiunt eorum per L. jubemus. c. ad SC. trebellianicum. Gail. l. c. num. 4. & 5. citatis Covar. in c. Rayn. de testam. §. 11. num. 8. Paris. vol. 2. conf. 25. num. 53. Alex. &c. Quòd tamen privilegium, ut ne quidem ex testatoris voluntate hi fructus trebellianicam extenuent, singulare est, & non extenditur ad liberos secundi gradus, hoc est, nepotes; cum quò ad illos hi fructus extenuent trebellianicam. Gail. l. c. num. 6. citatis aliis. idem num. 7. dicens de filiis primi gradus, si hi post contestationem litis non restituant fructus tunc dicantur possessores malæ fidei, unde ad restitutionem tenentur, ut Gl. in c. Rayn. v. contestata. Quintò limitatur quòd ad fructus tempore mortis perceptos, quin etiam quòd ad liberos primi gradus in trebellianicam computantur. Gail. num. 8. plura de hac computatione in trebellianicam infra.

2. Secundus effectus hujus fideicommissi est, quòd vi illius hæres gravatus cogi possit adire hæreditatem, eamque in casum, quò adire nolle, restituere fideicommissario. Molin. l. c. d. 186. num. 2. Gomes. l. 1. var. resol. c. 5. num. 13. juxta §. 6. Inst. de fideicom. hered. l. 14. ff. ad trebell. uti etiam, quòd, si cogi debeat ad hæreditatem, eo ipso amittat trebellianicam. transeunt autem in eo casu coactionis adeundi hæreditatem totam ad fideicommissarium actiones omnes contra hæredem aliis competentes, uti & reliqua hæreditatis incommoda, ut commodum cum incommo recipere teneatur juxta §. 7. Inst. de fidei. om. hered.

3. Tertius effectus est, quòd regulariter loquendo fideicommissum, dum est purum, vel ad certum diem vendi aliterve alienari aut hypothecæ subijci nequeat ab hærede. Carpz. 7. F. p. 3. c. 8. c. 30. Lauterb. in ff. ad SC. Trebell. §. 24. cum communi juxta expressum textum. L. fin. §. sed quia. c. communia. de Legat. ubi etiam additur ratio; quia absur-

dum est & irrationabile, rem, quam quis in suis bonis pure non possidet posse ad alios transferre, vel hypotheca pignorisque nomine obligare, vel spem alienam decipere & si defacto alienatio facta extra consensum eorum, quorum interest, alienans cadit jure suo, & proximus, ad quem successio devoluta potest rem venditam actione revocatoria à quocunque possessore vindicare. Peregr. de fideicom. a. 14. num. 8. Lauterb. l. c.

4. Limitatur hic effectus variè, ita ut alienati validè possint res fideicommissio universali subjectæ. Primò, si illud est conditionatum, vel in diem incertam, quæ juxta *L. dies incerta. ff. de condit. & demonstr. in testamentis pro condicione habetur. Gail. l. 2. obs. 137. num. 5.* cum communi pendente enim conditione ejus irrevocabili manet penes heredem, nullo ante restitutionem competente fideicommissario in ea jure, aut ad eam actione. *L. cedere diem. ff. de V. O.* ac ita illud in alium transferri potest, non quidem irrevocabili seu in perpetuum, sed usque ad eventum conditionis, vel mortem hæredis gravati, quæ existente, dominium ipso jure retro transfertur ad fideicommissarium absque ulla restitutione reali vel verbali, eique competit contra possessorem rei vindicatio. *Tusch. Lit. F. conclus. 283. num. 43.* *Jafon. in L. filius. §. divi. ff. de Legat. num. 83.* *Gail. l. c. num. 6.* Lauterb. l. c. cum communi juxta textum clarum. *L. fin. c. communia. de Legat. §. sed quia.* idque, ut *Gail.* nulla obstantè præscriptione aut usucapione. Dum tamen hærede & emptore laborantibus justà ignorantia facta alienatio bona fide, hæres alienans ad pretium tantum obligatur fideicommissario. Lauterb. l. c. citans. *L. fin. §. fin. ff. de Legat. 2.* *Gail. l. 2. obs. 137.* Peregr. l. c. a. 40. n. 38.

5. Limitatur secundo, ita ut valeat alienatio in perpetuum, si distractio est utilis hæredi gravato & fideicommissario. v. g. in casu permutacionis. fideicommissi cum bonis utilioribus. *c. de Luca de fideicom. disc. 157. num. 7. & 8.* *Tusch. l. c. num. 84.* Idem est de casu, dum res servando servari nequit. *c. de Luca. l. c. d. 99. num. 9.* Lauterb. §. 25. cum communi. vel est res sterilis. ita etiam, ut, si hæres tunc non vendat, culpam committat. *Gail. l. c. num. 12.* estque ratio; quia in hujusmodi casibus voluntas & consensus, tam testatoris præteritus, quam substituti futurus præsumitur, nullique fiat injuria, sed potius commodum.

6. Limitatur tertio, ut alienatio fieri possit, dum est necessaria. v. g. dum fit pro solutione debitorum defuncti testatoris. *Gl. in L. filius familias. ff. divi. ff. de Legat. 1.* *Jafon. ibid. Lectura. 1. num. 11.* *Tusch. Lit. F. conclus. 283. num. 16.* *Gail. l. c. num. 4.* quia lex non intendit prohibere alienationem hanc in præjudicium creditorum. *Arg. L. creditoris. ff. ad L. falcid. ita tamen, ut immobilia non distrahan- tur, si pecunia vel alia res mobiles sufficiant. c. de Luca. de fideicom. d. 161. num. 5. & 8.* Idem est de are alieno, quod contraxit hæres gravatus; cum hac tamen differentia, quòd, si alienatio necessaria fuit ad solvenda debita testatoris, res alienata nunquam revocatur. *L. 114. §. 14. ff. de Legat. 1.* Peregr. l. c. art. 40. n. 18. & 26. Lauterb. l. c. si verò facta ad diluenda debita hæredis, res alienata maneat apud emptorem, quamdiu hæres vivit, postea revocetur. Lauterb. l. c. sed & valet venditio earum rerum, quas testator prohibuit alienari, in casu quo bona alia non sufficiant, nec alienata hæredi in trebellanicam computantur; eò quòd prohibens de tali casu non censetur sensitse. *Gail. l. c. Exten-*

diturque hæc venditio licita ob necessitatem fami- & alimentorum hæredis ejusque descendium. Lauterb. §. 25. item ratione donationis ad nuptias. Lauterb. l. c. cum Menoch. l. 4. presumpt. 189. & Peregr. l. c. art. 42. & in hunc finem facta alienatio prohiberi nequit à testatore *Fachin. contro. l. 4. c. 48.* Lauterb. §. 25. dum legitima non sufficit ad dotem. vel dum necessaria pro redemptione hæredis; quia necessitas legem non habet. *c. de Luca l. c. d. 170. & 171.* *Gail. l. c.* Item si necessaria pro de- tractione competentis legitime & trebellanicæ. *Tusch. l. c. num. 22. & seq. Bard. l. 4. conf. 163. num. 4.* *Paris. l. 2. conf. 17. & 18.* Item si neces- saria pro competente dote *Reiffent. h. t. num. 618.* cum *Tusch. l. c.* *Gail. l. c. num. 17.* id procedere dicens, non solum quò ad matrimonium sæculare, sed etiam spirituale, per textum in *Auth. res que c. communia de legat. & ibi. Jafon. num. 32. & seq.* Si verò necessaria ad solvendum æs alienum ipsius hæredis, valida est quidem alienatio, quamdiu res mansura apud hæredem, postea verò revocabitur. *Gail. l. c. juxta dicta paulò ante.*

7. Limitatur quarto; si alienatio facta in illos, qui sunt de familia & aliis successuri. Lauterb. l. c. Quintò dum alienans est ultimus familia, Peregr. l. c. a. 14. num. 51. Lauterb. l. c. quod intelligendum de fideicommissio familiari.

8. Sextò, si omnes substituti, in quorum favo- rem factum fideicommissum consentiant. *Tusch. cit. concl. 283. num. 41.* cum communi juxta textum clarum *L. quoties ff. de fideicom. & in quorum favo- rem prohibita alienatio. l. 20. §. 1. ff. de legat. 1. l. 11. c. de fideicom.* in quo casu non sola vel nada eorum subscriptio sufficit, sed qualificata requiritur, ut inde consensus eorum argui possit. *Coler. process. execut. p. 3. c. 1. num. 227.* Peregr. a. 52. num. 45. Lauterb. l. c.

9. Limitatur denique & restringitur illa prohibi- tio alienandi ad substitutionem fideicommissam vel vulgarem, & non extenditur ad substitutionem pu- pillarem, vi cujus res subjecta restitutioni cum illa non impediatur, quò minus pupillus autoritate tu- toris & Judicis decreto rem propriam irrevocabili- ter alienare possit; quia substitutio pupillaris testa- mentum est pupilli per *L. Papinianus. §. sed nec im- puberis. ff. de inoff. testam. & §. 1. Inst. de pupill. substit.* Unde adveniente conditione substitutus pupillaris rem alienatam non revocat; quia testamentum non impedit, nec prohibet rerum alienationem; dum quilibet post conditum testamentum res suas aliena- re, aliumque hæredem instituere potest. *Gail. l. c. num. 13. & 14.* citatis *Angel. Imol. Jafon. in L. Marcellus. §. res. que.*

10. Quartus effectus est, quod fideicommissum purum transmittatur ad hæredes fideicommissarii (nisi alii sint substituti) etsi hic ante hæredem grava- tum vel aditam ab eo hæreditatem moriatur. *Tusch. Lit. E. conclus. 228.* *Hunn. p. 4. tit. 24. c. 5. num. 1.* *Reiffent. num. 621.* *Arg. L. postulante. in pr. ff. ad SC. Trebell. l. 3. c. de fideicom.* Secus est de fidei- commissio conditionali, quòd, si fideicommissarius ante hæredem gravatum vel impletam conditionem moriatur, non transmittitur ad hæredes fideicom- missarii. *Gail. l. 2. obs. 132. num. 1. & AA. citati. Arg. L. unio. §. 7. de caduc. toll.* Sic. v. g. testator hæredem instituit Titium, ejusque fidei commit- tit, ut post mortem suam Cajo hæreditatem resti- tuat; moritur Cajo ante hæredem Titium, in hoc casu Cajo fideicommissarius jus fideicommissi & spem illam succedendi non transmittit ad hæredes

suos; quia tale fideicommissum est conditionale, nimirum quatenus fideicommissarius in vivis est post mortem gravati hæredis. *l. 2. ff. quando dies Legat. cedit.* ita Gail. *l. c.* Quod ipsum tamen etiam non procedit, ut Idem. *num. 7.* cum Bald. *in cit. l. unic.* quando ex conjecturis apparet, voluntatem testatoris fuisse, ut fideicommissum conditionale transferatur in hæredem; eò quòd in voluntatibus ultimis sufficiat voluntas etiam tacita testatoris, quæ ex conjunctis colligitur. *L. licet Imperator. ff. de Legat. 1.* unde testator sua voluntate efficere potest, ut transmissibile non transmittatur, & non transmissibile transmittatur, ut Gail. *l. c. num. 8.* cum Bald. *in l. si pater. c. de infir. & substit.*

1. Quintus effectus est, quòd hæres gravatus teneatur de dolo & culpa lata. *l. 22. §. 3. ff. ad SC. trebell.* Lauterb. *ibid. §. 23.* Struv. *ibid. §. th. 35. Lit. a.* Unde si dissipet bona, obligari potest ad restitutionem etiam ante conditionis existentiam quòd ad effectus juris & administrationem. *l. 50. ff. eod. & ibi Brunem.* Item quòd in ordine quòd ad hoc, ut rectè fiat restitutio, debeat conficere inventarium, in quo describenda sint omnia mobilia se moventia & illorum pretium & æstimatio. Item jura & actiones subjecta fideicommissò. Struv. & Muller. *LL. cit.* non tamen requiritur inventarium solenne secundum formam in *l. ult. c. de jure deliberand. præscriptum.* Sed & remitti potest confectio inventarii, in quo casu remissi inventarii necessarium tamen esse repertorium & designationem tradunt Peregr. *art. 3. num. 73.* Faber *tit. ad SC. trebell. def. 25.*

Quest. 685. Legitima quid, quanta, quibus debita, an & qualiter ex fideicommissò universalì desumenda?

1. **R**esp. ad primum: est illa portio bonorum paternorum quæ necessariis hæredibus, puta, liberis, nepotibus aliisque descendantibus (iisque deficientibus) parentibus debita, & necessario in testamento relinquenda. Dicitur primò: *pars bonorum paternorum* rectius quàm pars hæreditatis, ut Gail. *l. 2. obs. 119. n. 12.* citans *Auth. novissima & Jason. ibid.* & quidem solum bonorum paternorum deducto ære alieno & expensis funeris post mortem testatoris residuorum. *L. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inoff. testam.* cum bona non dicantur, nisi deducto priùs ære alieno. *L. subsignatum. §. bona. ff. de VS.* Gail. *l. c. num. 11. & seq.* cum communi. Dicitur secundò: *debita*: intellige jure naturæ respectu filiorum. *c. Raynutius & c. Raynald. h. t.* Gail. *l. c. num. 4.* ita ut à patre auferri nequeat, etiam si is eam deo dare vellet; quia filius dicitur in legitima. Bald. *in auth. si qua mulier. c. de SS. eccl. num. 2.* quæ tamen intelligenda de jure naturæ quòd ad Originem, & quatenus legitima fungitur vice alimentorum, quæ jure naturæ debentur liberis à parentibus; quòd ad quantitatem verò seu quotam determinata legitima à juris civilis, à quo augeri vel minui potest; dispositione dependet, modò liberis relinquatur necessaria sustentatio, quæ per nullam legem vel statutum, aut consuetudinem tolli potest. Abb. *in cit. c. Raynutius. num. 12.* Barbos. *ibid. num. 6.* Pirh. *h. t. num. 78. in fin.* Dicitur tertio: *hæredibus necessariis*: quales quia non sunt testatoris fratres & sorores, nisi in casu, quo instituitur turpis persona, iis legitima non debetur. Dicitur quarto: *nepotibus & aliis descendantibus*:

circa quòd notandum, quòd etiam nepotibus, quorum parentes jam mortui, debeatur quoque legitima. qui si simul existant cum filiis testatoris pro legitima sua, sive pauci, sive multi sint, plus non accipiant, quàm eorum parens præmortuus accepisset. Unde, si existant tres liberi & nepotes decem, ex eorum liberorum fratre mortuo aut nepotibus, legitima horum omnium, tam liberorum quàm nepotum non erit semis, sed triens; nepotum autem illorum quarta pars trientis; eò quòd hanc portionem solam accepisset eorum parens. Tusch. *Lit. L. concl. 182. à num. 1.* Salicet. *in Auth. novissima c. de inoff. testam. q. 6. num. 96.* Berlich. *p. 3. concl. 12. à num. 40.* & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. *h. t. num. 446.* Arg. *Auth. detriem. & semisse. Item notandum, quòd nullis existantibus liberis; soli existantes nepotes non unius, sed plurimum liberorum testatoris, omnes in stirpem succedant; ita tamen, ut legitima computanda & numero parentum illorum. Unde hi nepotes omnes simul capiunt trientem, si eorum parentes non fuerint plures quàm quatuor, semissem verò si fuerint plures. AA. citati. Arg. *cit. Auth.* Si verò nullis existantibus liberis existunt nepotes unius tantum filii aut filia præmortuæ, succedunt hi nepotes in capita faciuntque in ordine ad computandam legitimam tantum numerum, quantum facerent, si veri filii testatoris essent; ita ut, si quinque aut plures essent nepotes, eorum legitima in capita dividenda sit semis; si tantum quatuor aut pauciores, legitima dividenda in capita sit triens. ita AA. citati. Arg. *ejusd. Auth.* Dicitur quinto: *parentibus & ascendentibus*: nam & his quoque, descendantibus deficientibus, sunt hæredes necessarij. Arg. *novell. 115. cap. 4.* quòd ad quantitatem legitimæ eorum aliorumque distinctius resp. seq.*

2. Resp. ad secundum: Legitima debita filiis, etsi olim erat pars quarta hæreditatis, *L. Papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testam.* hodierno tamen jure juxta *novell. 18. c. 1. & cit. Auth. novissima.* est triens seu tertia pars omnium bonorum hæreditatis relictae, detractò ære alieno & expensis funeralibus, si non sunt plures liberi quàm quatuor: si verò sint plures quàm quatuor, legitima est semis, seu media pars bonorum inter liberos, sive masculos, sive feminas dividenda æqualiter. Quantum pro legitima debeatur nepotibus pro diversis casibus, jam dictum est resp. præced. Legitima deficientibus descendantibus debita parentibus universaliter est triens, seu tertia pars hæreditatis, quam nullo existente testamento ab intestato accepissent. Covar. *inc. Raynutius. h. t. §. 9. num. 12.* Fachin. *l. 4. contro. c. 28.* Sichard. *ad cit. Auth. novissima. num. 12.* Hunn. *p. 3. tit. 11. c. 4. num. 6.* Reiffenst. *h. t. num. 449.* Quæ tamen tertia pars non semper constituit trientem totius hæreditatis, sed tunc tantum, quando nulli existant fratres vel sorores testatoris, aut, si existant, non instituantur unà cum parentibus hæredes. Si autem simul instituuntur, legitima parentum est sola tertia pars hæreditariæ portionis quam parentes ab intestato accepissent. Quod ita ex Fachin. *l. c. c. 29.* Tusch. *l. c. concl. 183. num. 28.* Arg. *cit. novell. 18. c. 1.* declarat Reiffenst. *num. 450.* polito, totam hæreditatem efficere 900. florenos, in quam, si mater testatoris cum duobus fratribus ejusdem testatoris ab intestato succederet æqualiter in capita, acquireret solum 300. florenos. Unde jam sequitur, quòd si mater non ab intestato, sed ut instituta cum dictis fratribus, illius legitimam non fore, nisi tertiam partem istorum 300. florenorum, quos